

УПОВНОВАЖЕНИЙ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРАВ ЛЮДИНИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ
З ПИТАНЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВ НА СВОБОДУ
СВІТОГЛЯДУ І ВІРОСПОВІДАННЯ ТА СТАНУ
ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Київ - 2020

Методичні рекомендації щодо проведення моніторингового візиту з питань дотримання прав на свободу світогляду і віросповідання та стану додержання прав національних меншин видано в рамках проєкту Ради Європи «Захист національних меншин, включаючи ромів та мови меншин в Україні» Плану дій Ради Європи для України на 2018–2021 роки.

Думки, викладені у публікації, не обов'язково відображають офіційну позицію Ради Європи.

Усі права захищено.

Жодна частина цього видання не може бути перекладена, відтворена або передана в будь-якій формі, або будь-якими засобами, електронними (CD-ROM, Інтернет тощо), або механічними, включаючи фотокопіювання, запис або будь-який носій інформації, або систему пошуку без попереднього дозволу в письмовій формі від Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (hotline@ombudsman.gov.ua)

Фото на обкладинці: <https://ru.dreamstime.com>

© Уповноважений Верховної Ради України з прав людини

УПОВНОВАЖЕНИЙ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРАВ ЛЮДИНИ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ЗМІСТ:

СПИСОК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

РОЗДІЛ 1. ОПИС ОБ'ЄКТА МОНІТОРИНГУ

РОЗДІЛ 2. СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ СВІТОГЛЯДУ І ВІРОСПОВІДАННЯ ТА СТАН ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ, ПІДГОТОВКА ТА ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ

3.1. Підготовка до моніторингового візиту

3.2. Порядок дій моніторингової групи у разі перешкоджання у проведенні візиту

3.3. Огляд об'єкта моніторингу на доступність

3.4. Огляд приміщення закладу освіти, культурного центру, релігійної споруди (державної/приватної форми власності)

3.5. Спількування з керівником об'єкта моніторингу (державної/приватної форми власності)

3.6. Опитування працівників об'єкта моніторингу (державної/приватної форми власності)

3.7. Аналіз документації

3.8. Спількування з вірянами/прихожанами та представниками національних меншин в об'єкті моніторингу

3.9. Спількування з учнями, які навчаються мовою національної меншини чи корінного народу у закладах загальної, середньої освіти, культурних товариствах, центрах

3.10. Підбиття підсумків моніторингу за участю керівника закладу

РОЗДІЛ 4. ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ЗВІТУ

ДОДАТКИ

Додаток 1. Законодавство у сфері забезпечення права на свободу світогляду
і віросповідання та стану додержання прав національних меншин

Додаток 2. Орієнтовний маршрут візиту

Додаток 3. Орієнтовний перелік питань для моніторів під час проведення візитів

Додаток 4. Зразок звіту за результатами проведення моніторингового візиту

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ ТА АБРЕВІАТУР

- ОТГ – об'єднана територіальна громада сіл, селищ, міст
- ОДА – обласна державна адміністрація
- РДА – районна державна адміністрація
- Уповноважений – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини

Розділ 1.

ОПИС ОБ'ЄКТА МОНІТОРИНГУ

Моніторинговий візит є одним із інструментів здійснення Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) та його представниками контролю та оцінки стану додержання прав і свобод людини і громадянина, зокрема стану додержання права на свободу світогляду і віросповідання та прав національних меншин.

Об'єктами моніторингового візиту є:

- місцеві органи державної виконавчої влади;
- органи місцевого самоврядування;
- релігійні організації, заклади загальної середньої освіти та культурні центри.

Місцеві органи державної виконавчої влади – обласні, районні, міські державні адміністрації в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, які забезпечують виконання на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці країни (область, район, міста Київ та Севастополь) державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин – також програм їх національно-культурного розвитку.

Місцеві державні адміністрації є юридичними особами та розташовані в обласних і районних центрах, містах Києві та Севастополі¹.

Місцеві державні адміністрації діють на засадах:

- відповідальності перед людиною і державою за свою діяльність;
- верховенства права;
- законності;
- пріоритетності прав людини;
- гласності;
- поєднання державних і місцевих інтересів.

Органи місцевого самоврядування – організаційно самостійні елементи системи місцевого самоврядування, що утримуються за рахунок коштів бюджетів місцевого самоврядування районних, обласних бюджетів і є колективами громадян України, депутатів місцевої ради або службовців органів місцевого самоврядування, засновані у встановленому законом порядку для виконання завдань та функцій місцевого самоврядування, наділені з цією метою відповідними владними повноваженнями, які реалізуються у визначених законом правових та організаційних формах в інтересах відповідної територіальної громади (територіальних громад)².

Релігійні організації, заклади загальної середньої освіти та культурні центри:

Релігійні організації – релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються із зазначених вище релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями)³.

Заклади загальної середньої освіти – юридичні особи, основним видом діяльності яких є освітня діяльність, що провадиться на певному рівні (рівнях) повної загальної середньої освіти.

Культурні центри – установи культури, що мають національну, конфесійну або іншу соціальну групову орієнтацію або приналежність (іноді при посольствах чи інших представництвах країн, релігійних організаціях, громадських об'єднаннях), що у більшості випадків ставлять завдання культурного, освітнього, релігійного характеру щодо обслуговування внутрішніх інтересів громади.

Розділ 2.

СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ СВІТОГЛЯДУ І ВІРОСПОВІДАННЯ ТА СТАНУ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

ПРАВО НА СВОБОДУ СВІТОГЛЯДУ І ВІРОСПОВІДАННЯ

Відповідно до статті 18 Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН, кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання і свободу сповідувати свою релігію або переконання як одноособово, так і разом з іншими, прилюдним або приватним порядком у вченні, богослужінні і виконанні релігійних та ритуальних обрядів.

Відповідно до статті 35 Конституції України кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей.

Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова.

Відповідно до частини першої статті 3 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» кожному громадянину в Україні гарантується право на свободу совісті. Це право включає свободу мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором і свободу одноособово чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культи, відкрито виражати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання.

ПРАВО НА ОСВІТУ ТА НАВЧАННЯ РІДНОЮ МОВОЮ ЧИ НА ВИВЧЕННЯ РІДНОЇ МОВИ

Означене право закріплено у статті 26 Загальної декларації прав людини, яка прийнята Генеральною Асамблеєю ООН, та статті 53 Конституції України, відповідно до якої кожен має право на освіту. Громадянам, які належать до національних меншин, відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства.

Повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам⁴.

Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі.

Відповідно до статті 5 Закону України «Про повну загальну середню освіту» особам, які належать до корінних народів або національних меншин України, гарантується і забезпечується право вивчати мову відповідного корінного народу або національної меншини в державних, комунальних і корпоративних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства.

ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

У статті 1 Рамкової конвенції про захист національних меншин вказано, що захист національних меншин та прав і свобод осіб, які належать до цих меншин, є невід'ємною складовою міжнародного захисту прав людини і одним із напрямів міжнародного співробітництва.

У статті 11 Конституції України визначено, що держава сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Статтею 3 Закону України «Про національні меншини в Україні» визначено, що до національних меншин належать групи громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою.

З метою гарантування національним меншинам права на вільний розвиток Законом України «Про національні меншини в Україні» передбачено, що Україна гарантує громадянам незалежно від їх національного походження рівні політичні, соціальні, економічні та культурні права і свободи, підтримує розвиток національної самосвідомості й самовиявлення (стаття 1 Закону).

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ

У статті 26 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права вказано, що всі люди є рівними перед законом і мають право без будь-якої дискримінації на рівний захист.

Відповідно до статті 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними.

Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

З метою реалізації на практиці принципу рівності та недискримінації в Україні діє Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні». У статті 1 Закону закріплено перелік захищених ознак, за якими заборонено дискримінацію, та відносить до них, зокрема: расу, колір шкіри, етнічне походження, громадянство, місце проживання, релігійні, мовні або інші ознаки.

У статті 4 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» вказано, що дискримінація – це ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

Відповідно до частини другої статі 6 цього Закону форми дискримінації з боку державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, юридичних осіб публічного та приватного права, а також фізичних осіб, визначені статтею 5 цього Закону, забороняються. Згідно зі статтею 16 цього ж Закону особи, винні в порушенні вимог законодавства про запобігання та протидію дискримінації, несуть цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

У частині першій статті 10 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» визначено, що Уповноважений у рамках здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захистом прав кожного на території України і в межах її юрисдикції запобігає будь-яким формам дискримінації, зокрема за національною, етнічною приналежністю та мовними чи релігійними захищеними ознаками та здійснює заходи щодо протидії дискримінації.

Розділ 3.

ОРГАНІЗАЦІЯ, ПІДГОТОВКА ТА ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ

Моніторингові візити проводяться відповідно до плану роботи або за зверненням фізичних чи юридичних осіб щодо порушення прав і свобод цільової групи.

Перевірка здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій та Регламенту організації та проведення моніторингових візитів з питань недискримінації та дотримання рівних прав і свобод, затверджених наказом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини від 16.09.2019 № 90.15/19 (див. додаток 1).

3.1. ПІДГОТОВКА ДО МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ

Перед початком проведення моніторингового візиту проводиться збір та опрацювання інформації з різних джерел, зокрема аналіз інформації щодо:

- місця розташування об'єкта моніторингу;
- аналіз національних правових актів щодо предмета моніторингу;
- аналіз звітів про попередні моніторингові візити до об'єкта моніторингу;
- аналіз звернень до Уповноваженого та інших джерел з приводу ситуації, що є предметом моніторингу (у тому числі збір та аналіз статистичних даних).

З метою забезпечення ефективної роботи вирішується питання щодо:

- часу проведення візиту, маршруту та транспорту до місця проведення моніторингового візиту;
- кількості осіб у моніторинговій групі;
- розподілу обов'язків членів моніторингової групи (визначається керівник групи та особи, які будуть ставити запитання, вести протокол, проводити фото- та відеофіксацію);
- необхідності залучення до проведення моніторингового візиту зовнішніх експертів, які володіють спеціальними знаннями;
- необхідності інформування об'єкта моніторингу про запланований візит;
- підготовки роздаткових матеріалів, якщо під час моніторингового візиту заплановано їх поширення;
- встановлення орієнтовного маршруту моніторингової групи (див. додаток 2).

Моніторингова група налічує двоє і більше осіб

Керівник моніторингової групи в день моніторингового візиту під час загальних зборів членів моніторингової групи проводить інструктаж, який включає вимоги щодо правил етичної поведінки, нагадування щодо мандата, особливостей спілкування, завдань кожного члена групи у візиті.

Кожен член моніторингової групи під час моніторингового візиту обов'язково повинен мати при собі: документ, що посвідчує його особу, посвідчення працівника Секретаріату Уповноваженого, технічні засоби фіксації та доручення Уповноваженого.

3.2. ПОРЯДОК ДІЙ МОНІТОРИНГОВОЇ ГРУПИ У РАЗІ ПЕРЕШКОДЖАННЯ У ПРОВЕДЕННІ ВІЗИТУ

У разі недопущення членів моніторингової групи до об'єкта моніторингу або виникнення екстреної ситуації під час візиту її керівник повідомляє відповідного представника Уповноваженого та територіальні органи поліції⁵.

Керівник моніторингової групи складає адміністративний протокол про перешкодження діяльності Уповноваженого.

3.3. ОГЛЯД ОБ'ЄКТА МОНІТОРИНГУ НА ДОСТУПНІСТЬ

Під час візиту моніторингова група перевіряє об'єкт моніторингу на доступність для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, зокрема:

- наявність пандуса чи підйомника; тактильних табличок (виконаних рельєфно-крапковим шрифтом Брайля); табличок, які дублюють текстову інформацію збільшеного шрифту, контрастного до тла кольору;
- наявність важких дверей у будівлю (приміщення), необхідність виклику супроводу; у разі відсутності пандуса чи підйомника – наявність та робочий стан кнопки виклику персоналу біля сходів при вході до приміщення на висоті не вище 110 см та без перешкод поруч із нею;
- наявність інформаційних стендів на висоті не вище 170 см.

3.4. ОГЛЯД ПРИМІЩЕННЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ, КУЛЬТУРНОГО ЦЕНТРУ, РЕЛІГІЙНОЇ СПОРУДИ (ДЕРЖАВНОЇ/ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ)

У закладі освіти необхідно звернути увагу на:

- кількість класів, в яких вивчають предмети мовою національної меншини та корінного народу;
- наявність наочної інформації, яка висвітлює історію корінного народу чи національної меншини, їх культуру, побут, традиції;
- наявність художньої літератури у бібліотеці мовою корінного народу та національної меншини;
- стенд із графіком проведення уроків, у якому вказані предмети, що вивчаються мовою національної меншини чи корінного народу.

У храмі, будинку молитви, синагозі, мечеті варто звернути увагу на:

- наявність графіка роботи об'єкта моніторингу (при вході);
- відведені (облаштовані) місця для дітей та осіб похилого віку;
- наявність релігійної літератури.

У культурному центрі варто звернути увагу на:

- наявність графіка роботи об'єкта моніторингу (при вході);
- відведеного (облаштованого) місця для дітей;
- створення музейного кутка/кімнати;
- наявність гуртків при культурному товаристві (мета і завдання їх діяльності);
- наявність роздаткової літератури національною мовою та мовою національної меншини чи корінного народу;
- наявність бібліотеки в культурному центрі.

Під час огляду об'єкта моніторингу проводиться необхідна фото- та відеофіксація (за можливості).

3.5. СПІЛКУВАННЯ З КЕРІВНИКОМ ОБ'ЄКТА МОНІТОРИНГУ (ДЕРЖАВНОЇ/ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ)

Під час спілкування з керівником об'єкта моніторингу (особою, яка його замінює) керівник моніторингової групи має вчинити такі дії:

- передати керівникові установи для ознайомлення своє службове посвідчення та доручення членів моніторингової групи на проведення моніторингу;
- у разі потреби надати для ознайомлення витяг із Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»;
- повідомити про порядок і мету проведення візиту, склад моніторингової групи, дотримання умов конфіденційності щодо інформації, отриманої під час візиту;
- відповідно до додатку 3 цих Методичних рекомендацій з'ясувати необхідну інформацію для здійснення моніторингу.

3.6. ОПИТУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОБ'ЄКТА МОНІТОРИНГУ (ДЕРЖАВНОЇ/ПРИВАТНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ)

Моніторинг проводиться за участю працівників об'єкта моніторингу спільно з керівником об'єкта моніторингу (особою, яка його замінює).

Під час опитування керівника або відповідальних осіб з'ясовується рівень їх обізнаності щодо організаційно-правових засад запобігання та протидії дискримінації.

Окрім керівника або відповідальних осіб, проводиться також опитування співробітників об'єкта моніторингу, встановлюється їхня обізнаність із профільним законодавством, службовими правами та обов'язками.

Встановлюється рівень знань алгоритму дій при виявленні порушення прав людини і громадянина.

3.7. АНАЛІЗ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Під час моніторингу монітори здійснюють перевірку документації:

- Положення про об'єкт моніторингу⁵;
- Статут об'єкта моніторингу (для релігійних організацій, культурних товариств. Зразок не затверджено);

- Охоронний договір у разі встановлення, що об'єкт моніторингу є пам'яткою архітектури місцевого чи державного значення (релігійних громад, культурних товариств. Зразок не затверджено)⁷;
- План роботи об'єкта моніторингу на поточний рік (у разі складання);
- Меморандуми та договори про співпрацю з об'єктом моніторингу;
- Положення про гуртки, що діють в установі (за наявності гуртка);
- Звіт про діяльність об'єкта моніторингу за попередній рік.

3.8. СПІЛКУВАННЯ З ВІРЯНАМИ/ПРИХОЖАНАМИ ТА ПРЕДСТАВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В ОБ'ЄКТІ МОНІТОРИНГУ

Під час спілкування (анонімного опитування) з особою встановлюється:

Періодичність відвідання культурного чи релігійного центру	
Чи активно особа та члени її родини беруть участь у житті громади?	
Чи здійснює респондент духовні і культурні практики безперешкодно?	
Чи має можливість респондент вивчати безперешкодно та безоплатно свою мову та здійснювати релігійні та культурні обряди (представник національної меншини)?	
Чи відчував респондент загрозу своєму життю у зв'язку з приналежністю до національної меншини або через свої релігійні переконання?	
Чи порушувались права респондента у зв'язку із релігійними переконаннями або національною приналежністю?	
Чи бере участь респондент зі своєю родиною у святкуванні національних свят своєї національної меншини у культурному чи релігійному центрі?	

⁷Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 року № 1805-III (див. додаток 1).

3.9. СПІЛКУВАННЯ З УЧНЯМИ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ МОВОЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ЧИ КОРИННОГО НАРОДУ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ, СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Під час спілкування (анонімного опитування) з особою встановлюється:

Приналежність до національної меншини або корінного народу	
Клас, з якого респондент розпочав навчання на мові національної меншини чи корінного народу	
Чи піддавався респондент булінгу за релігійною чи національною приналежністю іншими учнями і чи знає він/вона що це таке?	
Чи проводяться в навчальному закладі уроки на тему «Дотримання прав людини і громадянина»?	
Чи наявні у достатній кількості підручники мовою національної меншини та корінного народу у закладі освіти?	
Чи в достатній кількості проводяться уроки мовою національної меншини?	
Чи зручний графік проведення уроків, що викладаються мовою національної меншини та корінного народу?	
Чи відбуваються культурні заходи у закладі мовою національних меншин та корінного народу?	

3.10. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ МОНІТОРИНГУ ЗА УЧАСТЮ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ

За результатами проведеного візиту учасники моніторингової групи обговорюють виявлені порушення та повідомляють про них керівництву об'єкта моніторингу. При цьому керівництву об'єкта моніторингу пропонується повідомити про причини та умови, які створюють підґрунтя для таких порушень, а також можливі шляхи вирішення виявлених проблемних питань.

За результатами моніторингового візиту готується звіт з рекомендаціями відповідно до Регламенту, копія якого направляється до об'єкта моніторингу.

Розділ 4.

ПОРЯДОК ПІДГОТОВКИ ЗВІТУ

За результатами моніторингу складається звіт (зразок наведено у додатку 4), який готується протягом трьох робочих днів з моменту прибуття до Секретаріату працівників, які брали участь у візиті.

Звіт про проведення моніторингового візиту має містити інформацію про:

- дату проведення моніторингового візиту;
- склад моніторингової групи;
- найменування об'єкта моніторингу та межі його повноважень;
- представників об'єкта моніторингу, які були опитані під час моніторингового візиту;
- факти порушень, встановлені під час проведення моніторингу;
- рекомендації для об'єкта моніторингу щодо усунення виявлених порушень та/або удосконалення організації діяльності суб'єкта моніторингу.

Рекомендації для об'єкта моніторингу повинні бути:

- конкретні (кожна рекомендація має стосуватися тільки одного конкретного питання);
- вимірювані (необхідно, щоб у майбутньому можна було перевірити, чи виконуються рекомендації);
- досяжні (надані рекомендації мають бути реальними для виконання);
- орієнтовані на результати (дотримання запропонованих рекомендацій повинно призвести до конкретного результату);
- обмежені в часі (повинні бути встановлені реалістичні часові рамки для їх реалізації).

Звіт готується у двох примірниках, один із яких за результатами моніторингового візиту направляється до об'єкта моніторингу.

За необхідності готуються акти реагування Уповноваженого до підприємств, установ, організацій щодо усунення/врегулювання системних проблем і порушень, виявлених за результатами моніторингу.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ СВІТОГЛЯДУ І ВІРОСПОВІДАННЯ ТА СТАНУ ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

МІЖНАРОДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО:

1. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН;
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод та Протокол № 12 до Конвенції;
3. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН;
4. Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин;
5. Європейська соціальна хартія (переглянута);
6. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин;
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права;
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.

НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО:

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

ЗАКОНИ УКРАЇНИ:

1. «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»;
2. «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»
3. «Про національні меншини»;
4. «Про свободу совісті та релігійні організації»;
5. «Про освіту»;
6. «Про повну загальну середню освіту»;
7. «Про місцеві державні адміністрації»;
8. «Про місцеве самоврядування в Україні»;
9. «Про охорону культурної спадщини».

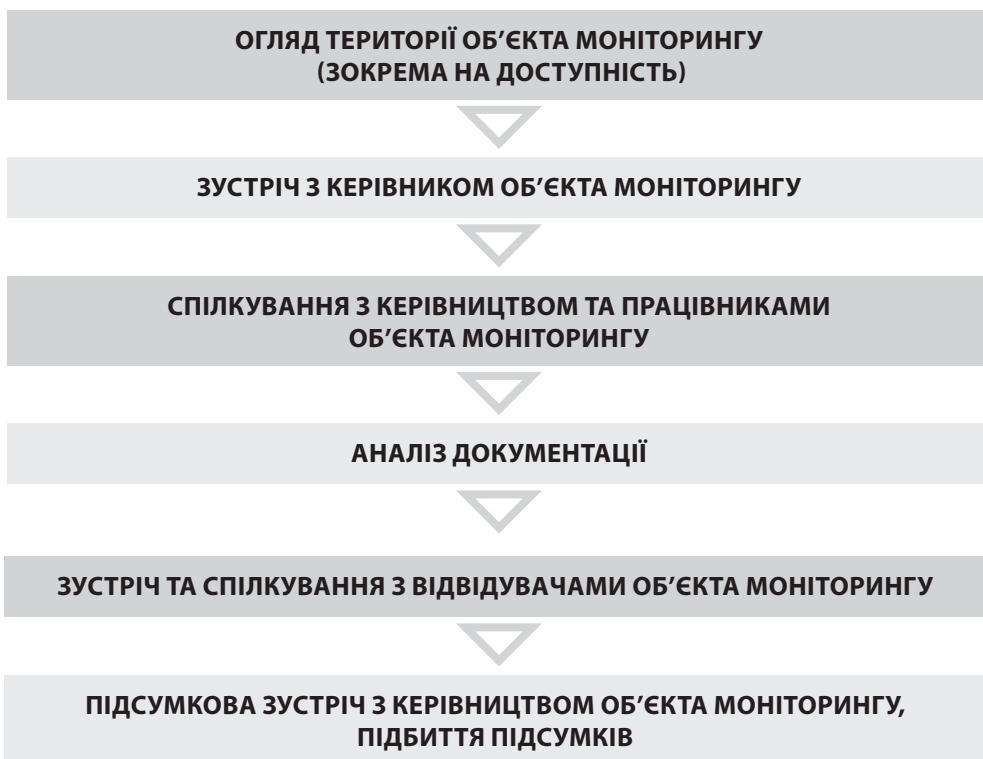
ПІДЗАКОННІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.11.2018 № 327 «Про затвердження державних будівельних норм ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд».
2. Рішення Конституційного Суду № 5-рп/2004 від 04.03.2004.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про типові положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації» від 26 вересня 2012 р. № 887 із змінами від 23 травня 2018 року № 434.

РІШЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ № 5-РП/2004 ВІД 04.03.2004.

ДОДАТОК 2

ОРІЄНТОВНИЙ МАРШРУТ ВІЗИТУ

ДОДАТОК 3

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ МОНІТОРІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ВІЗИТУ

1. ДЛЯ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ, ОБЛАСНИХ ТА КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ, ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЗА РЕАЛІЗАЦІЮ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ

Завдання моніторингу – перевірка стану дотримання прав громадян на свободу світогляду і віросповідання.

Перевірити:

- Положення про департамент/управління/відділ (чинна редакція);
- надходження звернень громадян щодо порушень права на свободу світогляду та віросповідання (кількість/рік, з яких питань, які заходи вживались за результатами розгляду).

З'ясувати:

Кількість зареєстрованих релігійних організацій/конфесій в області (районі)	
Кількість зареєстрованих релігійних організацій в поточному році	
Кількість відмов щодо реєстрації статуту релігійної організації, причини у відмові реєстрації	
Які вживаються заходи щодо недопущення конфліктів на релігійному підґрунті в області (районі), Київській міській державній адміністрації (переглянути план заходів на поточний рік)?	
Чи здійснюється співпраця із правоохоронними органами та релігійними організаціями щодо недопущення міжрелігійної ворожнечі?	
Кількість культових споруд, що перебувають у користуванні релігійних організацій (перевірити копії документів на право користування відповідними об'єктами)	
Кількість переходів релігійних громад з-під юрисдикції однієї релігійної організації під юрисдикцію другої конфесії (переглянути статuti, акти передачі/прийому майна релігійної громади, акти опису майна релігійної громади, заяви щодо переходу релігійної громади і статуту зборів)?	

2. ДЛЯ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ, МІСЬКИХ, РАЙОННИХ, СЕЛИЩНИХ РАД, ОТГ, ВІДПОВІДАЛЬНИХ ЗА РЕАЛІЗАЦІЮ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ

Завдання моніторингу – перевірка стану дотримання прав громадян на свободу світогляду і віросповідання.

Перевірити:

- Положення про департамент/управління/відділ (чинна редакція);
- надходження звернень громадян щодо порушення їх прав за ознакою релігійних переконань (кількість/рік, з яких питань, які заходи вживались за результатами розгляду.

З'ясувати:

Кількість зареєстрованих релігійних організацій/конфесій в районі/місті/ селі/селищі/ОТГ	
Які заходи вживаються органом щодо недопущення конфліктів на релігійному підґрунті?	
Кількість приміщень комунальної власності, що перебувають у користуванні релігійних організацій	
Умови користування комунальною власністю релігійними організаціями (переглянути договори користування комунальною власністю релігійними організаціями)	
Чи здійснюється співпраця з релігійними організаціями (наявність підписаних меморандумів про співпрацю тощо)?	
Чи здійснюється просвітницька робота щодо недопущення поширення мови ворожнечі стосовно релігійних громад?	
Чи проводяться святкові заходи в районі/місті/селі/селищі/ОТГ у співпраці з релігійними організаціями?	

3. ДЛЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Завдання моніторингу – визначити рівень виконаної роботи правоохоронними органами щодо забезпечення правопорядку для недопущення порушення прав громадян у зв'язку із їхніми релігійними переконаннями.

З'ясувати:

Статистичну інформацію про кількість злочинів, вчинених на релігійному підґрунті	
Яка просвітницька робота здійснюється щодо запобігання злочинам на релігійному підґрунті?	
Чи проводиться патрулювання поруч із релігійними об'єктами з метою недопущення міжконфесійних протистоянь і вандалізму?	
Які заходи вживаються у роботі з радикальними організаціями з метою недопущення розпалювання ворожнечі та ненависті на релігійному підґрунті?	
Які вживаються заходи щодо напрацювання механізму захисту національних і релігійних інтересів громадян?	

4. ДЛЯ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ, КУЛЬТУРНОГО ТОВАРИСТВА

Завдання моніторингу – здійснити аналіз реалізації права на вивчення мови відповідного корінного народу або національної меншини в державних, комунальних і корпоративних закладах загальної середньої освіти або через національні культурні товариства.

Перевірити:

- Положення про заклад освіти;
- методичні матеріали щодо вивчення мови національної меншини;
- журнал обліку уроків;
- графік проведення уроків, які викладаються у закладі мовою національної меншини, їх кількість;
- методичні матеріали гуртка, що ведеться мовою національної меншини чи корінного народу;
- заяви батьків щодо навчання дітей у класах мовою національної меншини чи корінного народу або щодо вивчення окремих предметів мовою національної меншини чи корінного народу.

З'ясувати:

Кількість учнів у закладі, які належать до корінного народу чи національної меншини	
Порядок прийому на навчання учнів, що є представниками національних меншин	
Кількість вчителів (штатних одиниць), які викладають мовою національної меншини чи корінного народу	
Яка кількість класів, де вивчають предмети мовою національної меншини чи корінного народу?	
Кількість класів, в яких вивчають історію, літературу та мову корінного народу як предмет	
Наявність підручників мовою національної меншини чи корінного народу	
Наявність та кількість книжок (художньої літератури) мовою національної меншини та корінного народу	
Чи здійснюється просвітницька діяльність щодо толерантного ставлення до представників національних меншин та корінних народів України?	
Чи фіксувались факти булінгу щодо представників національних меншин чи корінного народу в закладі протягом року?	

ДОДАТОК 4**Зразок звіту за результатами проведення моніторингового візиту**

ЗВІТ
за результатами моніторингового візиту

до
 (повна назва установи, в якій проводиться моніторинг)

« » 20.....
 (місце складання звіту)

Склад моніторингової групи:

1. ПІБ, посада
2. ПІБ громадського монітора

Керівництво об'єкта моніторингу:

1. ПІБ, посада

Відповідно до вимог статті 13 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» працівниками Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини здійснено моніторинговий візит

до

яка розташована за адресою:.....

Попередній моніторинговий візит здійснювався

За його результатами було надано такі рекомендації:

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

Аналіз виконання наданих рекомендацій за результатами попереднього візиту наводиться нижче.

.....

.....

.....

.....

Під час візиту моніторингової групи було зазначено про такі позитивні зрушення у діяльності установи (за наявності):

.....

.....

.....

Анонімні інтерв'ю під час візиту проводилися з/ не проводилися.

1. Керівнику об'єкта моніторингу
2. Голові ОДА, (органу місцевого самоврядування).
3. Керівнику відповідного центрального органу виконавчої влади або іншому органу (за потреби).

Під час моніторингового візиту було виявлено такі порушення прав і свобод людини (відповідно до питань, які є предметом моніторингу):

1.
2.
3.
4.
5.

Зазначається, в чому суть виявлених порушень, якими документами або іншою інформацією це підтверджується.

Рекомендації за результатами моніторингового візиту:

.....

.....

.....

Підписи членів моніторингової групи:

[illegible]

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ
З ПИТАНЬ ДОТРИМАННЯ ПРАВ НА СВОБОДУ
СВІТОГЛЯДУ І ВІРОСПОВІДАННЯ ТА СТАНУ
ДОДЕРЖАННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

УПОВНОВАЖЕНИЙ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
З ПРАВ ЛЮДИНИ